

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

మహర్షి వేదవ్యాసప్రణీతం శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ షష్ఠస్కంధే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం

॥ షష్టస్కంధే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

రాజోవాచ

నివృత్తిమార్గః కథిత ఆదౌ భగవతా యథా ।

క్రమయోగోపలభ్యేన బ్రహ్మణా యదసంస్కృతిః ॥ 1 ॥

ప్రవృత్తిలక్షణశ్చైవ త్రైగుణ్యవిషయో మునే ।

యోఽసావలీనప్రకృతేర్గుణసర్గః పునః పునః ॥ 2 ॥

అధర్మలక్షణా నానా నరకాశ్చానువర్ణితాః ।

మన్వంతరశ్చ వ్యాఖ్యాత ఆద్యః స్వాయంభువో యతః ॥ 3 ॥

ప్రియవ్రతోత్తానపదోర్వంశస్తచ్ఛరీతాని చ ।

ద్వీపవర్షసముద్రాద్రినద్యుద్యానవనస్పతీన్ ॥ 4 ॥

ధరామండలసంస్థానం భాగలక్షణమానతః ।

జ్యోతిషాం వివరాణాం చ యథేదమసృజద్విభుః ॥ 5 ॥

అధునేహ మహాభాగ యథైవ నరకాన్నరః ।

నానోగ్రయాతనాన్నేయాత్తన్నే వ్యాఖ్యాతుమర్హసి ॥ 6 ॥

శ్రీశుక ఉవాచ

న చేదిహైవాపచితిం యథాంహసః

కృతస్య కుర్యాన్నన ఉక్తిపాణిభిః ।

ధ్రువం స వై ప్రేత్య నరకానుపైతి
యే కీర్తితా మే భవతస్తిగ్మయాతనాః || 7 ||

తస్మాత్పురైవాశ్విహ పాపనిష్కృతౌ
యతేత మృత్యోరవిపద్యతాఽఽత్మనా |
దోషస్య దృష్ట్వా గురులాఘవం యథా
భిషక్ చికిత్సేత రుజాం నిదానవిత్ || 8 ||

రాజోవాచ
దృష్టశ్రుతాభ్యాం యత్పాపం జానన్నప్యాత్మనోఽహితం |
కరోతి భూయో వివశః ప్రాయశ్చిత్తమథో కథం || 9 ||

క్వచిన్నివర్తతేఽభద్రాత్క్వచిచ్ఛరతి తత్పునః |
ప్రాయశ్చిత్తమతోఽపార్థం మన్యే కుంజరశౌచవత్ || 10 ||

శ్రీశుక ఉవాచ
కర్మణా కర్మనిర్హారో న హ్యత్యంతిక ఇష్యతే |
అవిద్యదధికారిత్యాత్ప్రాయశ్చిత్తం విమర్శనం || 11 ||

నాశ్నతః పథ్యమేవాన్నం వ్యాధయోఽభిభవంతి హి |
ఏవం నియమకృద్రాజన్ శనైః క్షేమాయ కల్పతే || 12 ||

తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శమేన చ దమేన చ |
త్యాగేన సత్యశౌచాభ్యాం యమేన నియమేన చ || 13 ||

దేహవాగ్బుద్ధిజం ధీరా ధర్మజ్ఞాః శ్రద్ధయాన్వితాః |
క్షిపంత్యఘం మహదపి వేణుగుల్మమివానలః || 14 ||

కేచిత్కేవలయా భక్త్యా వాసుదేవపరాయణాః |
అఘం ధున్వంతి కార్తస్త్వేన నీహారమివ భాస్కరః || 15 ||

న తథా హ్యఘవాన్ రాజన్ పూయేత తప ఆదిభిః |
యథా కృష్ణార్పితప్రాణస్తత్పూరుషనిషేవయా || 16 ||

సద్ధీచీనో హ్యయం లోకే పంథాః క్షేమోఽకుతోభయః |
సుశీలాః సాధవో యత్ర నారాయణపరాయణాః || 17 ||

ప్రాయశ్చిత్తాని చీర్ణాని నారాయణపరాజ్ముఖం |
న నిష్పునంతి రాజేంద్ర సురాకుంభమివాపగాః || 18 ||

సకృన్మనః కృష్ణపదారవిందయో -
ర్నివేశితం తద్గుణరాగి యైరిహ |
న తే యమం పాశభృతశ్చ తద్భటాన్
స్వప్నేఽపి పశ్యంతి హి చీర్ణనిష్కృతాః || 19 ||

అత్ర చోదాహరంతీమమితిహాసం పురాతనం |
దూతానాం విష్ణుయమయోః సంవాదస్తం నిబోధ మే || 20 ||

కాన్యకుజ్ఞే ద్విజః కశ్చిద్దాసీపతిరజామిలః |
నామ్నా నష్టసదాచారో దాస్యాః సంసర్గదూషితః || 21 ||

బంద్యక్షకైతవైశ్చైర్దైర్గర్హితాం వృత్తిమాస్థితః |
బిభ్రత్కుటుంబమశుచిర్యాతయామాస దేహినః || 22 ||

ఏవం నివసతస్తస్య లాలయానస్య తత్సతాన్ |
కాలోఽత్యగాన్మహాన్ రాజన్నష్టాశీత్యాయుషః సమాః || 23 ||

తస్య ప్రవయసః పుత్రా దశ తేషాం తు యోఽవమః |
బాలో నారాయణో నామ్నా పిత్రోశ్చ దయితో భృశం || 24 ||

స బద్ధహృదయస్తస్మిన్నర్భకే కలభాషిణి |
నిరీక్షమాణస్తల్లీలాం ముముదే జరతో భృశం || 25 ||

భుంజానః ప్రపిబన్ ఖాదన్ బాలకన్నేహయంత్రితః |
భోజయన్ పాయయన్మాఢో న వేదాగతమంతకం || 26 ||

స ఏవం వర్తమానోఽజ్ఞో మృత్యుకాల ఉపస్థితే |
మతిం చకార తనయే బాలే నారాయణాహ్వయే || 27 ||

స పాశహస్తాన్స్త్రీందృష్ట్వా పురుషాన్ భృశదారుణాన్ |
వక్త్రతుండానూర్ధ్వరోష్ణ ఆత్మానం నేతుమాగతాన్ || 28 ||

దూరే క్రీడనకాసక్తం పుత్రం నారాయణాహ్వయం |
ప్లావితేన స్వరేణోఽచ్చైరాజుహావాకులేంద్రియః || 29 ||

నిశమ్య మ్రియమాణస్య బ్రువతో హరికీర్తనం |
భర్తుర్నామ మహారాజ పార్షదాః సహసాపతన్ || 30 ||

వికర్షతోఽంతర్వదయాద్దాసీపతిమజామిలం |
యమప్రేష్యాన్ విష్ణుదూతా వారయామాసురోజసా || 31 ||

ఊచుర్నిషేధితాస్తాన్స్తే వైవస్వతపురఃసరాః |
కే యూయం ప్రతిషేద్ధారో ధర్మరాజస్య శాసనం || 32 ||

కస్య వా కుత ఆయాతాః కస్మాదస్య నిషేధథ |
కిం దేవా ఉపదేవా వా యూయం కిం సిద్ధసత్తమాః || 33 ||

సర్వే పద్మపలాశాక్షాః పీతకౌశేయవాససః |
కిరీటినః కుండలినో లసత్పుష్కరమాలినః || 34 ||

సర్వే చ నూత్నవయసః సర్వే చారుచతుర్భుజాః |
ధనుర్నిషంగాసిగదాశంఖచక్రాంబుజశ్రియః || 35 ||

దిశో వితిమిరాలోకాః కుర్వంతః స్వేన రోచిషా |
కిమర్థం ధర్మపాలస్య కింకరాన్నో నిషేధథ || 36 ||

శ్రీశుక ఉవాచ

ఇత్యుక్తే యమదూతైస్తైర్వాసుదేవోక్తకారిణః |
తాన్ ప్రత్యూచుః ప్రహస్యేదం మేఘనిర్ఘోదయా గిరా || 37 ||

విష్ణుదూతా ఉచుః

యూయం వై ధర్మరాజస్య యది నిర్దేశకారిణః |
బ్రూత ధర్మస్య నస్తత్త్వం యచ్ఛ ధర్మస్య లక్షణం || 38 ||

కథంస్విద్ ధ్రియతే దండః కిం వాస్య స్థానమీప్సితం |
దండ్యాః కిం కారిణః సర్వే ఆహోస్విత్కతిచిన్మృణాం || 39 ||

యమదూతా ఉచుః

వేదప్రణిహితో ధర్మో హ్యధర్మస్తద్విపర్యయః |
వేదో నారాయణః సాక్షాత్స్వయంభూరితి శుశ్రుమ || 40 ||

యేన స్వధామ్నుషీ భావా రజఃసత్త్వతమోమయాః |
గుణనామక్రియారూపైర్విభావ్యంతే యథాతథం || 41 ||

సూర్యోఽగ్నిః ఖం మరుద్ధావః సోమః సంధ్యాహనీ దిశః |
కం కుః కాలో ధర్మ ఇతి హ్యేతే దైహ్యస్య సాక్షిణః || 42 ||

ఏతైరధర్మో విజ్ఞాతః స్థానం దండస్య యుజ్యతే |
సర్వే కర్మానురోధేన దండమర్హంతి కారిణః || 43 ||

సంభవంతి హి భద్రాణి విపరీతాని చానఘాః |
కారిణాం గుణసంగోఽస్తి దేహవాన్ న హ్యకర్మకృత్ || 44 ||

యేన యావాన్ యథాధర్మో ధర్మో వేహ సమీహితః |
స ఏవ తత్ఫలం భుంక్తే తథా తావదముత్ర వై || 45 ||

యథేహ దేవప్రవరాస్త్రైవిధ్యముపలభ్యతే |
భూతేషు గుణవైచిత్ర్యాత్తథాన్యత్రానుమీయతే || 46 ||

వర్తమానోఽన్యయోః కాలో గుణాభిజ్ఞాపకో యథా |
ఏవం జన్మాన్యయోరేతద్ధర్మాధర్మనిదర్శనం || 47 ||

మనసైవ పురే దేవః పూర్వరూపం విపశ్యతి |
అనుమీమాంసతేఽపూర్వం మనసా భగవానజః || 48 ||

యథాజ్ఞస్తమసా యుక్త ఉపాస్తే వ్యక్తమేవ హి |
న వేద పూర్వమపరం నష్టజన్మస్మృతిస్తథా || 49 ||

పంచభిః కురుతే స్వార్థాన్ పంచ వేదాథ పంచభిః |
ఏకస్తు షోడశేన త్రీన్ స్వయం సప్తదశోఽశ్నుతే || 50 ||

తదేతత్ షోడశకలం లింగం శక్తిత్రయం మహత్ |
ధత్తేఽనుసంస్మృతిం పుంసి హర్షశోకభయార్తిదాం || 51 ||

దేహ్యాజ్ఞోఽజితషడ్వర్గో నేచ్ఛన్ కర్మాణి కార్యతే |
కోశకార ఇవాత్మానం కర్మణాఽఽచ్ఛాద్య ముహ్యతి || 52 ||

న హి కశ్చిత్క్షణమపి జాతు తిష్ఠత్యకర్మకృత్ |
కార్యతే హ్యవశః కర్మ గుణైః స్వాభావికైర్బలాత్ || 53 ||

లభ్యా నిమిత్తమవ్యక్తం వ్యక్తావ్యక్తం భవత్యుత |
యథాయోని యథాబీజం స్వభావేన బలీయసా || 54 ||

ఏష ప్రకృతిసంగేన పురుషస్య విపర్యయః |
ఆసీత్ స ఏవ నచిరాదీశసంగాద్విలీయతే || 55 ||

అయం హి శ్రుతసంపన్నః శీలవృత్తగుణాలయః |
ధృతవ్రతో మృదుర్దాంతః సత్యవాన్మంత్రవిచ్ఛచిః || 56 ||

గుర్వగ్న్యతిథివృద్ధానాం శుశ్రూషుర్నిరహంకృతః |
సర్వభూతసుహృత్సాధుర్మితవాగనసూయకః || 57 ||

ఏకదాసౌ వనం యాతః పితృసందేశకృద్ ద్విజః |
ఆదాయ తత ఆవృత్తః ఫలపుష్పసమిత్కుశాన్ || 58 ||

దదర్శ కామినం కంచిచ్ఛాద్రం సహ భుజిష్యయా |
పీత్వా చ మధు మైరేయం మదాఘూర్ణితనేత్రయా || 59 ||

మత్తయా విశ్లేథన్నీవ్యా వ్యపేతం నిరపత్రపం |
క్రీడంతమను గాయంతం హసంతమనయాంతికే || 60 ||

దృష్ట్వా తాం కామలిప్తేన బాహునా పరిరంభితాం |
జగామ హృచ్చయవశం సహసైవ విమోహితః || 61 ||

స్తంభయన్నాత్మనాఽఽత్మానం యావత్సత్త్వం యథాశ్రుతం |
న శశాక సమాధాతుం మనో మదనవేపితం || 62 ||

తన్నిమిత్తస్మరవ్యాజగ్రహగ్రస్తో విచేతనః |
తామేవ మనసా ధ్యాయన్ స్వధర్మాద్విరరామ హ || 63 ||

తామేవ తోషయామాస పిత్ర్యేణార్థేన యావతా |
గ్రామ్యైర్మనోరమైః కామైః ప్రసీదేత యథా తథా || 64 ||

విప్రాం స్వభార్యామప్రాధాం కులే మహతి లంభితాం |
విససర్జాచిరాత్పాపః స్వైరిణ్యాపాంగవిద్ధధీః || 65 ||

యతస్తతశ్చోపనిన్యే న్యాయతోఽన్యాయతో ధనం |
బభారాస్యాః కుటుంబిన్యాః కుటుంబం మందధీరయం || 66 ||

యదసౌ శాస్త్రముల్లంఘ్య స్వైరచార్యార్యగర్హితః |
అవర్తత చిరం కాలమఘాయురశుచిర్మలాత్ || 67 ||

తత ఏనం దండపాణేః సకాశం కృతకిల్బిషం ।
నేష్యామోఽకృతనిర్వేశం యత్ర దండేన శుద్ధ్యతి ॥ 68 ॥

॥ ఇతి శ్రీమద్భాగవతే మహాపురాణే పారమహంస్యాం సంహితాయాం
షష్ఠస్కంధే అజామిలోపాఖ్యానే ప్రథమోఽధ్యాయః ॥